

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 9 від «30» 06 2022 р.)

Ректор

 А. А. Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА ТА КАР'ЄРИ /
PSYCHOLOGY OF LEADERSHIP AND CAREERS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2022

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: *Капосльоз Г.В.*, канд. психол. наук, с.н.с.
Скуловатова О. В., канд. психол. наук, доц.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології
15.03.2021р., протокол № 14.

Рецензенти: *Корольчук В.М.*, доктор психол. наук, професор;
Мустафаєв Г. Ю., кандидат психол. наук, доцент, професор
кафедри психології та соціології Університету державної
фіскальної служби України.

ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА ТА КАР'ЄРИ / PSYCHOLOGY OF LEADERSHIP AND CAREERS

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Психологія лідерства та кар'єри» призначена для навчання здобувачів освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», спеціалізацій «Психологія», «Практична психологія», галузі знань 07 «Управління і адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент», спеціалізацій «Готельний і ресторанний менеджмент», «Туристичний менеджмент», галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа», спеціалізації «Готельно-ресторанна справа», спеціальності 242 «Туризм», спеціалізацій «Міжнародний туризм», «Економіка і організація туризму».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідних освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів ДТЕУ

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Психологія лідерства та кар'єри» є формування у студентів методологічного підґрунтя (знань, вмінь і навичок) дослідження психологічних феноменів лідерства та кар'єри, використання отриманої інформації для розвитку якостей особистості, планування кар'єри, успішної реалізації плану як в особистому житті так і у професійній діяльності фахівця (практичного психолога).

Завданнями вивчення дисципліни «Психологія лідерства та кар'єри» є: формування у студентів системи знань щодо феномену лідерства; набуття студентами компетентностей, щодо дослідження особливостей типології, динаміки розвитку, детермінант та функцій лідерства у групі (організації); підвищення рівня професійної компетентності майбутніх спеціалістів (психологів) завдяки оволодінню ними психологічними методами діагностики та розвитку лідерського потенціалу особистості;

формування системи базових знань щодо змісту, структури й закономірності планування та реалізації кар'єри;

усвідомлення ролі та значимості психологічних компонентів кар'єри та сучасних технологій створення особистісної кар'єри;

актуалізувати уявлення про шляхи реалізації ефективної особистісної кар'єри та стратегії і способи просування особистісної кар'єри;

набуття студентами компетентностей, щодо ефективного розв'язання проблем планування та здійснення кар'єри, формування іміджу.

Предметом вивчення дисципліни «Психологія лідерства та кар'єри» є засоби дослідження психологічних феноменів лідерства та кар'єри, корекції особистісних якостей, планування й реалізації кар'єри та особливості їх застосування в особистому житті та професійній діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

ЗНАННЯ:

основи формування, функціонування та розвитку психіки;

ВМІННЯ:

аналізувати соціально-психологічні явища у малих групах, взаємодію працівників виконавчої та управлінської ланок;

узагальнювати професійні вимоги до якостей підприємця, управлінця, фахівця конкретної організації;

формувати пропозиції адміністративного, матеріального, інформаційного, операціонального характеру до управлінської діяльності;

застосовувати методичні та практичні прийоми ефективної комунікації та спілкування у професійній діяльності та сімейних стосунках.

Навчальна дисципліна «Психологія лідерства та кар'єри» базується на теоретичних основах і практичних навичках з дисциплін циклу професійної підготовки: «Загальна психологія», «Соціальна психологія» та дисциплін практичного спрямування: «Психологія реклами», «Практична психологія», «Психологічне консультування».

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія лідерства та кар'єри», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

✓ *Психологія (ОС бакалавр, 2018)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;	2, 3
ЗК 2.	Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності;	6-10
ЗК 4.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;	2, 4
ЗК 5.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;	6, 7, 9
ЗК 6.	Здатність бути критичним і самокритичним;	6-10
ЗК 7.	Здатність приймати обґрунтовані рішення;	7,8
ЗК 8.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність);	4-8
ЗК 9.	Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді;	1, 4-9
ЗК 10.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;	6
ЗК 11.	Здатність діяти на основі етичних міркувань	6

	(мотивів);	
ЗК 12.	Знання та розуміння про захищеність життя і діяльності особистості, суспільства і життєвого середовища від небезпечних факторів природного і штучного характеру.	3
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК 3.	Знання основних понять організаційної психології, психології управління, психології торгівлі, економічної психології, конфліктології та інших галузей психології.	1-10
ФК 6.	Вміння досліджувати соціально-психологічні явища і впроваджувати методи психологічного забезпечення професійної діяльності в організації;	4, 7
ФК 7.	Вміти адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.	6 -9
ФК 12.	Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики;	8, 10
ФК 14.	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;	2, 9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН 2.	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	1-6
ПРН 3.	Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ	5, 7, 8
ПРН 4.	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.	2, 3
ПРН 5.	Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.	2
ПРН 9.	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.	4, 6-9
ПРН 10.	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.	8, 9
ПРН 11.	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до	7

	культуральних особливостей співрозмовника.	
ПРН 15.	Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.	6-10
ПРН 16.	Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	2, 3
ПРН 18.	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.	10

✓ *Практична психологія (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	6-10
ЗК2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	1, 2
ЗК3.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	2, 4
ЗК5.	Здатність бути критичним і самокритичним.	6, 7, 9
ЗК9.	Здатність працювати в команді.	6-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК1.	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	1-10
СК3.	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.	4, 7
СК5.	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій	6
СК7.	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації	8, 10
СК9.	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту	2, 9
СК12.	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	9, 10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР1.	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	1-9
ПР2.	Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	4, 7
ПР4.	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	5, 7, 8

ПР5.	Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	6
ПР7.	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	9
ПР8.	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.	2
ПР11.	Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій	7
ПР12.	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	10
ПР14.	Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.	6-10
ПР15.	Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	10
ПР17.	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	10

✓ *Готельний і ресторанний менеджмент (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
2.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	2, 3
4.	Здатність застосовувати знання у практичних	6-10

	ситуаціях.	
6.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	2, 4
11.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	6, 7, 9
12.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	6-10
13.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	7,8
14.	Здатність працювати у міжнародному контексті.	4-8
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
6.	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	1-10
7.	Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.	4, 7
9.	Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.	6 -9
10.	Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.	8, 10
11.	Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.	2, 9
12.	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, зокрема суб'єкта готельного та ресторанного бізнесу, формувати обґрунтовані рішення.	7-10
14.	Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.	1-6
15.	Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.	1-6
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
1.	Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-6
3.	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.	3, 5, 7, 8
9.	Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.	4-6
10.	Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.	7-10
11.	Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації, зокрема суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.	4, 6-9

13.	Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами.	8, 9
14.	Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації.	7
16.	Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	6-10

✓ *Туристичний менеджмент (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
11.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	4-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
12.	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення, зокрема в суб'єктах туристичної діяльності	1-10
15.	Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.	1-6
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
3.	Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.	1-3
9.	Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи, зокрема в суб'єктах туристичної діяльності.	4-10

✓ *Готельно-ресторанна справа (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 03.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	1-3
ЗК 05.	Здатність працювати в команді.	4-10
ЗК 06.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	1-10
ЗК 10.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	4-10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
РН 03.	Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.	1-10

PH 17.	Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань при організації ефективних комунікацій зі споживачами та суб'єктами готельного та ресторанного бізнесу.	4-6
PH 19.	Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості	7-10

✓ *Міжнародний туризм (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K13.	Здатність планувати та управляти часом	4-6, 8-9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР15.	Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.	4-6
ПР17.	Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.	7-10
ПР18.	Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.	1-3
ПР19.	Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.	1-3, 7-9
ПР20.	Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.	4-7

✓ *Економіка і організація туризму (ОС бакалавр, 2020)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K13.	Здатність планувати та управляти часом	4-6, 8-9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР15.	Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.	4-6
ПР17.	Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.	7-10
ПР19.	Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.	1-3, 7-9
ПР20.	Виявляти проблемні ситуації і пропонувати	4-7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1 Лідерство

Тема 1. Історія та сучасний стан проблеми дослідження лідерства

Предмет, об'єкт та завдання дисципліни: «Психологія лідерства та кар'єри». Поняття лідерства. Визначення лідера. Психологічні передумови лідерської поведінки. Порівняльний аналіз психологічних якостей лідера та менеджера. Наукові трактування феномену лідерства в західній та вітчизняній літературі.

Історія досліджень лідерських якостей. Вивчення лідерства до початку ХХ століття. Вітчизняні дослідження лідерства в ХХ столітті. Зарубіжні дослідження лідерства в ХХ столітті. Сучасні психологічні дослідження лідерства. Стиль лідерства. Поняття про партнерство та взаємодію. Критика поведінкового підходу до лідерства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 5

Додатковий: 4, 6

Інтернет – ресурси: 9, 24, 25

Тема 2. Теорії лідерства

Теорії лідерства. Теорія особистісних рис. Ситуативні теорії. Ситуативно-особистісні теорії. Теорія очікування – взаємодії. Гуманістична теорія. Мотиваційна теорія. Атрибутивні теорія. Психоаналітична теорія.

Сучасні теорії лідерства: теорія "емоційного інтелекту" Д. Голмана (1995 р.); концепція "гарячих груп" і теорія сполучного лідерства Дж. Ліпман-Блюмен (1995, 1997 р.); теорія "двигуна лідерства" Н. Тічі (1997 р.); теорія опосередкованого лідерства Р. Фішера і А. Шарпа (1998); ідея "розподіленого" або "того, що розділяється" лідерства Д. Бредфорда і А. Коена (1998); концепція "трубопроводу лідерства" (2001); теорія "стимулювання внутрішнього" лідерства К. Кешмана (2001); концепція "первинного" лідерства Д. Голмана і Р. Бояциса (2002); лідерство як управління парадоксами Ф. Тромпенаарса і Ч. Хемпден-Тернера (2002).

Психологічна характеристика трансформаційного лідера. Психологічна характеристика транзакційного лідера. Проблема відсутності транзакцій та шляхи її подолання. Теорії харизматичного лідерства. Теорія харизматичного лідерства Хауса. Теорія атрибуції Когнера та Канунго. Теорія «Я-концепції» Шаміра. Порівняльний аналіз трансформаційного, транзакційного та харизматичного лідерства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,5

Додатковий: 6

Інтернет-ресурси: 9, 24

Тема 3.

Механізми та динаміка лідерства

Компоненти структури лідерства. Рольова диференціація лідерства: традиційні трактовки. Рольова диференціація лідерства: альтернативний підхід. Психологічні механізми висування лідера. Психологічний обмін як механізм висування в позицію лідера. «Імпліцитна теорія лідерства» як механізм висування в позицію лідера. Механізм впливу в лідерстві. Динаміка лідерства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5

Додатковий: 5, 6

Інтернет-ресурси: 9, 21, 25

Тема 4.

Взаємовідносини лідера та групи. Вплив влади на особистість

Група як поле для виникнення лідера. Конкурентна боротьба та її значення. Стратегія і тактика лідерської поведінки. Лідерство в великих та малих групах: специфіка та відмінності.

Визначення та психологічна природа влади. Внутрішньо-особистісні чинники індивідуальної влади. Результати та наслідки використання влади. Особистісні зміни та деформації людей наділених владою.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 5

Додатковий: 4, 6

Інтернет-ресурси: 10, 24, 25

Тема 5.

Лідерський потенціал особистості та гендерні проблеми лідерства

Психологічні відмінності в стилях лідерської поведінки чоловіків та жінок. Історія вивчення проблеми гендерних відмінностей. Статева стратифікація. Гендерна ідеологія. Гендерна ідентичність та лідерство. Теорії загальних гендерних відмінностей. Типові особистісні проблеми жінок-лідерів. Індивідуальні психологічні особливості жінок-лідерів та чоловіків-лідерів (порівняльний аналіз). Особливості сприйняття групою мускулінних та фемінних рис лідера. Біологічні детермінанти домінантної поведінки.

Ідея лідерського потенціалу. Роль задатків та здібностей в становленні лідера. Методи розвитку лідерських якостей. Вплив мотивації досягнення на самоствердження особистості. Успішність лідера та особистісна відповідальність.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 4, 5

Додатковий: 7, 8

Інтернет-ресурси: 24, 25

Тема 6.

Організаторські здібності лідера. Практикуючий психолог як формальний лідер групи

Наділення членів групи повноваженнями. Система психологічного заохочення та покарання членів групи. Психологічні нюанси побудови формальних та неформальних стосунків. Психологічні методи зняття напруги в групі.

Специфіка ролі психолога в групі. Різноманіття ролей: роль активного лідера, керівника; роль аналітика; роль коментатора; роль посередника або експерта.

Взаємодія формального та неформального лідера групи. Вплив особистісного фактору на успішність групової роботи. Методи самовдосконалення психолога, що займається груповою роботою.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 6, 8

Інтернет-ресурси: 10, 24, 25

Розділ 2 Кар'єра

Тема 7. Психологічні аспекти індивідуальної кар'єри

Соціально-психологічний зміст поняття «кар'єра». Професійна спрямованість. Поняття кар'єрних орієнтацій як диспозиції найвищого рівня (за В.А. Ядовим). Теорія професійного самовизначення Д. С'юпера. Трудова та ділова кар'єра. Види трудової кар'єри. Типи кар'єри за Д. С'юпером. Основні мотиви у виборі особистої кар'єри за Д. Мак-Клелландом. Кар'єрні мотиви в концепції А. Маслоу. Групи факторів, які визначають формування кар'єри. Гендерні аспекти побудови кар'єри.

Основні стадії й етапи індивідуальної кар'єри. Стадії кар'єри за С.Н. Паркінсоном. Типові моделі кар'єри за О.П. Єгоршиним: «трамплін», «драбина», «змія», «роздоріжжя».

Об'єктивні й суб'єктивні критерії успішної кар'єри. Етапи еволюції індивідуальної кар'єри за А.Н. Толстою.

Етапи трансформації індивідуальних кар'єрних орієнтацій та установок (ідеалізація дійсності, крах надій, виклик всьому і непокора, відхід від справ, усвідомлення, рішучість, впевненість).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 7

Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 6, 7, 8

Тема 8. Психологія планування саморозвитку особистості у кар'єрі фахівця

Сучасні способи планування професійної кар'єри. Етапи кар'єри та вимоги до них. Саморозвиток: визначення, фактори, етапи. Стратегії самомаркетингу. Аналіз стратегій самомаркетингу». Сучасні технології планування і розвитку кар'єри випускників вузів.

Сучасні способи кар'єрного планування, приклади кар'єрограм, техніки визначення кар'єрних цілей, стратегій, моделей кар'єри (круглий стіл). Типова карта планування професійної кар'єри робітників. Основні елементи програми самостійної освіти або розвитку особистості працівника.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 7

Інтернет-ресурси: 1, 4, 5

Тема 9. Імідж фахівця як важлива складова кар'єри

Поняття іміджу як складової сучасної цивілізації. Символічна природа іміджу. Функції іміджу. Типологія іміджу. Структура особистісного (індивідуального)

іміджу. Провідні вимоги до іміджу особистості: керованість, результативність, позитивність, гармонійність.

Технології формування ділового іміджу. Принципи створення позитивного іміджу. Проектування іміджу.

Самомаркетинг як двоскладовий процес: спосіб дізнатися про себе більше (Ян Філіпсон) та спосіб довідатися вимоги ринку щодо особистості сучасного фахівця.

Вибір особистісної іміджевої стратегії (основних напрямів і провідних орієнтирів). Техніки створення яскравого і впізнаного образу: вибір певного імені, типізація, стилізація, використання іміджевої символіки тощо. Техніки формування позитивного ставлення: підвищення зовнішньої привабливості, позитивні послання оточуючим людям, особиста участь тощо. Техніка піднесення (підвищення впливовості) іміджу: приєднання до безумовних соціальних цінностей, створення ореола/контексту, візуально-м'язова релаксація, вибір і підтримка оптимальної дистанції, харизматична установка, медитація, робота над голосом.

Індивідуальний імідж ділової людини та його функції. Імідж, орієнтований на самосприйняття. Приклади створення іміджу за допомогою наслідування зразку. Емпатія та її використання у створенні індивідуального іміджу. Імідж, орієнтований на сприйняття особистості. Психологічні установки, що впливають на сприйняття індивідуального іміджу. Роль соціальної перцепції у формуванні іміджу людини. Стереотипи сприйняття. Помилки сприйняття. Управління враженнями: атракція, асертивність, фасцинація.

Структура візуального іміджу ділової людини. Зовнішній вигляд та одяг ділової людини і стратегії успіху. Класичні стилі одягу ділових людей. Основні елементи ефективного візуального іміджу ділової людини. Техніки створення позитивного візуального образу. Критерії позитивного індивідуального іміджу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 4

Додатковий: 7

Інтернет-ресурси: 4, 5, 19

Тема 10. Практика психологічної підготовки до реалізації кар'єри

Поняття працевлаштування. Структура аплікаційної форми. Схема складання супровідного (мотиваційного) листа.

Види, структура, призначення та способи написання резюме. Поняття інтерв'ю (співбесіди) та його типи: неформальне, типове, ситуативне, групове, стресове. Психологічна підготовка до інтерв'ю (співбесіди). Аналіз та наслідки проведення інтерв'ю.

Поняття портфоліо, його види, структура, способи створення та презентації.

Візитна картка сучасного фахівця як спосіб самопрезентації, її види та вимоги до оформлення.

Способи успішної адаптації до нової посади (місця роботи).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4

Додатковий: 7

Інтернет-ресурси: 6, 22, 23

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Бендас Т. Психологія лідерства: навчальний посібник / Т. Бендас – К, 2018. – 448 с.
2. Іміджологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. В. М. Бебика. — К.: Університет «Україна», 2008. — 217 с.
3. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. – Харків, 2017. – 100 с.
4. Сергеева Л. М. Лідерство: навч. посібн. / Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. – Івано-Франківськ. «Лілея НВ», 2015. – 296 с.
5. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко – Харків, 2017, – 100 с.

Додатковий

1. Алексеева, А. В. Застосування тренінгових технологій у процесі підвищення професійної конкурентоздатності особистості / А. В. Алексеева // Практична психологія та соціальна робота. — Київ, 2017. — № 9 (150). — С. 34-42.
2. Гера, Т. Тренінг самоконгруентності особистості майбутніх педагогів / Т. Гера // Психологія і суспільство. — Тернопіль, 2016. — № 2 (52). — С. 119-136.
3. Губенко, А. В. Концепція построения тренинга развития креативности в сфере предпринимательства и маркетинга [Текст] / А. В. Губенко // Практична психологія та соціальна робота. — Київ, 2012. — № 3 (156). — С. 67-79.
4. Джойнер Р. Лідерство и творческий потенциал в жизни: Пер. с англ./ Р. Джойнер. – К. : Скобелкин И.О., 2003. – 180 с.
5. Нестуля, О. О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб. у 2-х ч. ч. 1 / О. О. Нестуля. — Київ: Знання, 2013. — 287 с.
6. Психологічні особливості лідерської обдарованості: концепції, діагностика, тренінги : монографія / А.В. Мітлош, В.О. Моляко, В.С. Бажанюк, В.В. Камишин // – Київ: [Інститут обдарованої дитини], 2014. – 290 с.
7. Побудова кар'єри : навч.-метод. посіб. / [О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук, О. М. Пархоменко, З. В. Охріменко, Т. С. Попова, М. В. Лузан; за ред. О. В. Мельника]. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 172 с.
8. Савельєва В.С. Управління діловою кар'єрою. Навч. Посіб. / Савельєва В.С., Єськов О.Л.– К.: Центр учбової літератури, 2007. – 176с.
9. Фролова, О. В. Особливості реалізації соціально-психологічного тренінгу "Етнічні стереотипи в системі міжкультурної взаємодії" / О. В. Фролова // Практична психологія та соціальна робота. — Київ, 2014. — № 4 (181). — С. 42-45.

Інтернет – ресурси

1. Закони України : Про зайнятість населення. Про колективні договори і угоди. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Про оплату праці. Про охорону праці. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
2. Кодекс законів України про працю. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
4. Анисимова А.О. Структура іміджа організації. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/48080.doc.htm.
5. Альтшуллер А.А. Імідж и самопрезентация в бизнесе. – Режим доступу: <http://profilib.com/chtenie/96909/a-altshuller-imidzh-i-samoprezentatsiya-v-biznese.php>
6. Байдак Т.М. Основні теоретичні підходи до визначення кар'єри в західній науковій літературі – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/4466/4038/>
7. Біскуп В. С. Консультування з питань кар'єри і його складові – Режим доступу: <http://intkonf.org/biskup-vs-konsultuvannya-z-pitan-kareri-ta-yogo-skladovi/>
8. Воронько Л.О., Успішна кар'єра державного службовця: сутність, умови та фактори побудови – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/23.pdf>
9. Гончарук Н. Лідерство як якісна характеристика особистості чи інституції – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-3-3.pdf>
10. Грищенко І.М. Лідерство як феномен управління групою – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf

18. Мастер резюме. – Режим доступу: www.mchr.com.ua/master-resume-bank.html
19. Механізми формування особистого іміджу – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15040204/pedagogika/mehanizmi_formuvannya_osobistogo_imidzhu
20. Лідерство – найважливіший фактор успіху. Як розвинути лідерські якості – Режим доступу: <https://www.ar25.org/article/liderstvo-nayvazhlyvishyy-faktor-uspihu-yak-rozvinuty-liderski-yakosti.html>
21. Рикун Г.П. Емоційне лідерство в системі управління персоналом – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/117.pdf
22. Тищенко І. А. Кар'єра як механізм досягнення професійної самореалізації жінок у зрілому віці – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13188/1/Tyshenko.pdf>
23. Якокка Ли. Кар'єра менеджера / Ли Якокка. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/bp/bp006.html>
24. <http://psyfactor.org> (Електронна бібліотека з психології: «Псі-фактор»)
25. <http://chitalka.info/psy.html> (Електронна бібліотека, розділ психологія: «Chitalka.info»).

¹ курсивом виділені назви видань, які знаходяться в бібліотеці ДТЕУ